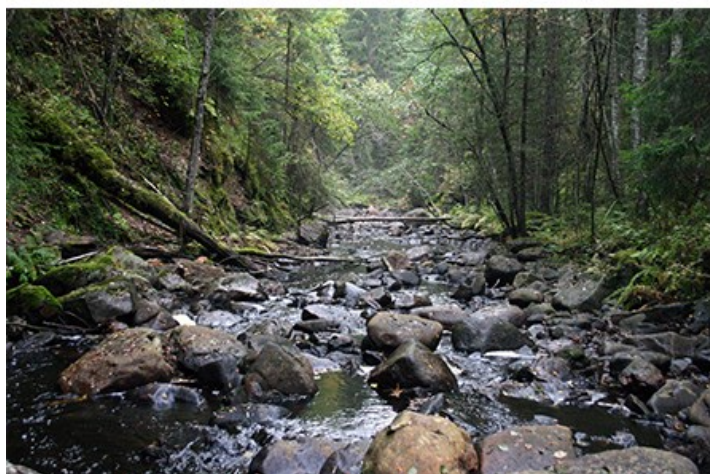
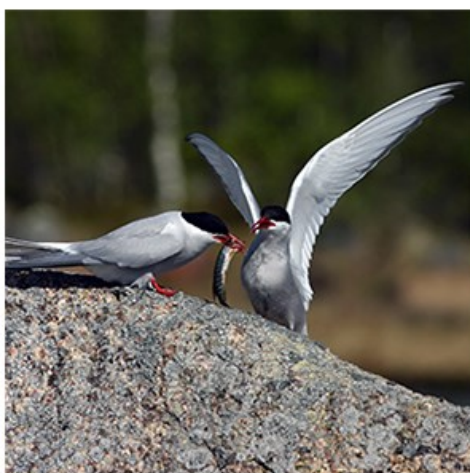
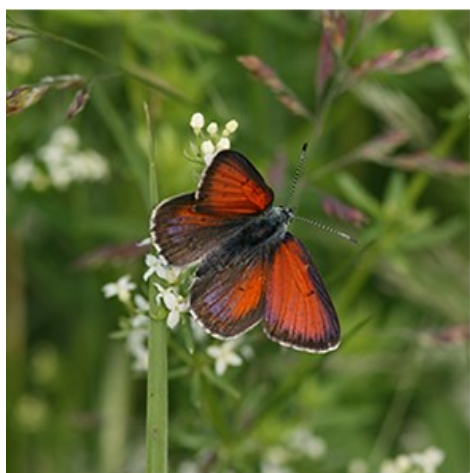

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0610052 Kalvhöjden

Natura 2000

Natura 2000 är ett nätverk av utpekade områden med höga naturvärden inom EU. Målet med nätverket är att hejda utrotningen av vilda djur och växter och hindra att deras livsmiljöer förstörs. Nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete med att bevara biologisk mångfald. Alla medlemsländer har ansvar att peka ut representativa områden för fåglar som är angivna i EUs fågeldirektiv (SPA) och för naturtyper och arter som är angivna i EU:s art- och habitatdirektiv (SCI/SAC). Genom utpekandet åtar sig länderna att långsiktigt bevara de utpekade naturvärdena i områdena. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en bevarandeplan. I några fall där Natura 2000-området också är naturreservat skrivs en kombinerad bevarandeplan och skötselplan. Bevarandeplanen ska innehålla en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras. Bevarandemålen formuleras utifrån de förutsättningar som de utpekade arterna och naturtyperna behöver för att de ska ha gynnsamt bevarandetillstånd i området. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska också beskrivas. Informationen ska ligga till grund för förvaltning och tillståndsprövning enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. Uppgifterna skiljer sig i vissa fall från vad som är beslutat av regeringen och kommer av Länsstyrelsen i dessa fall att föreslås som ändringar till regeringen vid nästa revideringstillfälle. Förvaltning och tillståndsprövning ska utgå från den verkliga förekomsten av naturtyper och arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar denna, även om uppgifterna inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen som är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är i sig inte ett juridiskt bindande dokument varför formell reglering av skydd eller skötsel kan behövas t.ex. i form av beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som råder vid åtgärder eller verksamheter inom ett Natura 2000-område.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd kan även krävas för åtgärder utanför Natura 2000-området om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Inför en ansökan ska ett samråd hållas med Länsstyrelsen angående utformningen av tillståndsansökan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kräver tillstånd rekommenderas en tidig kontakt med Länsstyrelsen. Vid skogsbruksåtgärder hålls initialt ett samråd med Skogsstyrelsen. Information om Natura 2000 finns också på Länsstyrelsens webbsida eller genom kontakt med Länsstyrelsens enhet för naturvård på telefonnummer 010-224 70 00.

Foto: Länsstyrelsen Värmland

Överst vänster: violettkantad guldvinge, Dan Mangsbo - överst mitten: silvertärnor (D.M.) - överst höger: långskägg (D.M.)

nedtill vänster: vattendrag (D.M.) - nedtill höger: skog, Anders Tedeholm ©

Länsstyrelsen Värmland

651 86 Karlstad

010-224 70 00

www.lansstyrelsen.se/varmland

Länsstyrelsen
Värmland

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0610052 Kalvhöjden

Kommun: Sunne

Områdets totala areal: 4,5 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-12-22

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-29

Markägarförhållanden:

Staten

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1995-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper som ska bevaras i området:

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

6520 - Höglänta slätterängar

7230 - Rikkärr

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Det prioriterade bevarandevärdet är skötseln av områdets höglänta slätterängar med dess artrika och slättergynnade flora. Prioriterat är även skötseln av områdets silikatgräsmarker och rikkärr.

Motivering:

Ett äldre odlingslandskap med traditioner från 1500- och 1600-talets finnkultur. Området har hävdats utan avbrott med ålderdomliga metoder sedan början av 1600-talet. Tillsammans med den kalkrika berggrunden och det rörliga grundvattnet skapas goda förutsättningar för en rik flora. Naturtyperna Höglänta slätterängar och Silikatgräsmarker har ogynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå och är därför viktiga att bevara. Rikkärret har klassats som ett av länets

finaste på grund av sin höga artförekomst och den långa hävdkontinuiteten.

Prioriterade åtgärder:

För att säkerställa att de utpekade Natura 2000-naturtyperna bevaras krävs årlig hävd genom slåtter och bete samt regelbunden hamling och röjning av igenväxningsvegetation.

Beskrivning av området

Kalvhöjden är en gammal finnbosättning med odlingsanor från början av 1600 talet och består av gammal åkermark, hackslåttermarker och betesmark. Området ligger på en nordostsluttning i höjdläge (260-285 m ö h), ett typiskt läge för finnarnas bosättningar på utmarken. Kalkhaltig berggrund och ett ytligt, rörligt grundvatten i kombination med en långvarig kontinuerlig hävd, främst i form av slåtter, har gett upphov till den särpräglade och artrika floran. Exempel på slåttergynnade arter som finns på området är: slåtterblomma, slåtterfibbla, fältgentiana, ängsskallra, blodrot och ormrot.

Tidigare var området känt för sin förekomst av guckusko men efterhand har beståndet minskat och sedan 2002 har inga guckuskoplantor återfunnits på området.

Områdets centrala och västra del består främst av slåtterängar där små, jämna ytor ligger insprängda i mer tuviga och steniga partier. Ett fåtal f d åkertegar med ängsvegetation förekommer också bland slåttermarken. Trädskiktet varierar i slutenhet och består av björk, lind, hassel och sälg. Ett antal sälgar och lindar har hamlats och några träd hamlas fortfarande på traditionellt vis. Fältskiktet hyser en rad kalkgynnade arter som vårärt, trolldruva, brudsporre och slåtterblomma. Den sydvästra delen av detta område (0,14 ha närmast gården) har restaurerats och sköts numera som den övriga slåttermarken men området har en mer trivial flora, bland annat på grund av långvarigt läckage av näringsämnen från gårdens ladugård.

Kalvhöjdens norra och östra delar består främst av gammal slåttermark som övergått till beteshävd. I det nordöstra hörnet avverkades granskog i samband med att reservatet bildades 1972. För att glesa ut bland lövträden i området ringbarkades också ett stort antal aspar under 2012-2013. Den sydöstra delen har också glesats ut i omgångar de senaste 10 åren. Den södra delen är idag mer öppen med rester av små åkertegar medan den norra delen har ett tätare trädskikt. Den nordvästliga delen av hagmarken har jämfört med övriga delar mycket rörligt markvatten och hyser en fuktängsflora. Fältskiktets artsammansättning varierar över detta område beroende på markfuktigheten. Kärleväxter som påträffas i betesmarken är korallrot, klasefibbla, kärffibbla, brudborste och vårärt. Nära slåtterängen, i den sydöstra respektive nordvästra delen, finns enstaka träd som hamlats.

I en brant sluttning i Kalvhöjdens norra del finns ett solexponerat rikkärr av typen källkärr med rikkärrsvegetation. Större delen av kärret betas med undantag för den södra delen som slåttas. Området har hävdats sedan lång tid tillbaka och förekomst och täckningsgrad av indikatorarter är hög, speciellt i kärrets norra del, i anslutning till källan. Den höga artförekomsten i kombination med lång hävdkontinuitet gör att kärret har klassats i högsta naturvärdesklassen i länets inventering av rikkärr från 2013. Den södra delen av rikkärret ligger också inom ett på ca 0,6 ha som klassats som topogent kärr med "Högt naturvärde" i Våtmarksinventeringen från 1997.

Förutom att Kalvhöjden är av botaniskt intresse har en del dagflygande ängsfjärilar påträffats i området. Brun blåvinge, ängsblåvinge, midsommarblåvinge, vitfläckig guldvinge, brunfläckig pärlemorfjäril, ängspärlemorfjäril, skogspärlemorfjäril och slåttergräsfjäril är exempel på typiska arter som påträffats i området. Vidare har ett flertal ängssvampar påträffats i Kalvhöjden, bl.a. de rödlistade arterna scharlakansvaxskivling, rökfingersvamp, klibbjordtunga, kärjordtunga och purpurbrun jordtunga.

Området hyser också ett rikt fågelliv. Flugsnappare, ett flertal sångare och andra arter som trivs i det öppna landskapet förekommer rikligt på Kalvhöjden.

Kalvhöjden inklusive ytterligare delar av dess omgivning är på grund av sina höga naturvärden utpekade som riksintresse för naturvård.

Vad kan påverka negativt

Se beskrivning av negativ påverkan under respektive naturtyp.

Bevarandeåtgärder

Följande bestämmelser och åtgärder bidrar på olika sätt till att utpekade na-turtyper och/eller arter uppnår och bibehåller gynnsamt bevarandetillstånd i Natura 2000-området.

Gällande regelverk 2017:

- Enligt första stycket i 7 kap 28 a § miljöbalken krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd enligt första stycket krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området. Innan en tillståndsansökan lämnas in ska samråd hållas med Länsstyrelsen m.fl. (enligt 6 kap 4 § miljöbalken).
- Med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av miljöbalken ska följas.
- Beslutade föreskrifter och skötselplan för naturreservatet Kalvhöjden 1972-03-20 och 1988-05-27. Hela Natura 2000-området omfattas av skydd som naturreservat.
- Svenska Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken, hela området.
- I den centrala delen av området finns ett område på ca 0,6 ha som bedömts tillhöra klass 2 (högt naturvärde) i Våtmarksinventeringen.
- För markavvattning råder tillståndsplikt enligt 11 kap. miljöbalken.
- Tillstånd till torvtäkt krävs enligt 9 kap. miljöbalken.
- Vid skötsel av jordbruksmark skall hänsyn tas till naturvårdens intressen (12 kap 7-10 §§ miljöbalken).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder:

Trampskadorna i rikkärret har minskat men för att bibehålla rikkärrets höga naturvärden är det viktigt med åtgärder som minskar för hårt tramp i området. Exempel på sådana åtgärder är att variera platser där djuren samlas alternativt flytta sådana platser till utanför rikkärret. En annan åtgärd kan vara att minska tiden som djuren betar där.

För att silikatgräsmarkerna ska uppnå ett gynnsamt bevarandetillstånd behöver den nuvarande skötseln med årlig hävd och röjning av igenväxningsvegetation fortsätta i samma omfattning. Idag (2017) betas området av får och det är viktigt att man kontrollerar att fåren inte utarmar floran. I takt med att de ringbarkade asparna dör kommer trädsiktet att glesas ut men en övrig successiv långsam utglesning av trädsiktet är också nödvändig.

Runt parkeringen och längs med vägen finns lupiner som idag bekämpas genom att de aldrig får gå i blom och genom upprepad slåtter varje säsong. Bekämpningen måste fortsätta i samma omfattning och det är även viktigt att kontrollera att inte problemet förvärras.

För att optimera skötseln av Natura 2000 - området kan skötselplanen för naturreservatet behöva

revideras. Text överensstämmer inte avgränsning och inriktning på reservatets skötselområden helt med Natura 2000 - områdets naturtyper.

Förvaltning av området:

1972 bildades naturreservatet och hela natura 2000- området omfattas av skydd som naturreservat. Under 1988 reviderades beslutet och en skötselplan fastställdes. Reservatets skötsel syftar bl a till att bevara områdets kultur-och naturvärden genom att området hävdas med traditionella brukningsmetoder såsom slåtter, bete och hamling. Genom reservatsföreskrifter och skötselplan elimineras den traditionella hotbilden mot hävdade marker som utgörs av minskning eller upphörd hävd, igenväxning av buskar samt spridning av gödsel. Den övergripande inriktningen på skötseln i reservatet stämmer således bra överens med skötseln för de olika naturtyperna men däremot stämmer inte avgränsningen och inriktning på reservatets skötselområden helt med Natura 2000 - områdets naturtyper.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet:

6270 - Silikatgräsmarker

Areal: 2,53 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 2,77 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Artrika, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen på torra-friska, silikatrika jordar. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas. Silikat-gräsmarker är den vanligaste betesmarkstypen i Sverige och har vanligen en örtrik markvegetation. Vegetationens sammansättning varierar beroende på underlag och geografisk belägenhet. Silikatgräsmarkerna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat.

Inom Natura 2000-området Kalvhöjden utgör naturtypen drygt 60 % av områdets totala areal. Naturtypen finns i områdets norra, östra och sydöstra delar. Marken består främst av tidigare slåttermark som övergått till beteshävd. Fältskiktets artsammansättning varierar över området beroende på markens fuktighet. Klasefibbla, ormrot och prästkrage är exempel på typiska arter som finns i området. Trädskiktet har glesats ut men ytterligare utglesning behövs så att betesmarken får en mer öppen karaktär med spridda dungar av lövträd.

Förutsättningar för gynnsamt bevarandetilstånd är årlig skötsel av gräsmarkerna genom bete eller slåtter och höbärgning. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för den fortsatta skötseln så att exempelvis ett objekt med lång kontinuitet av slåtter fortsättningsvis hävdas genom slåtter. Hävdtrycket kan variera inom ett brett intervall så länge skadlig förnaansamling inte förekommer och att området inte betas för hårt. Busk- och slyröjning av vad som bedöms vara igenväxningsvegetation och som växt upp under tid av bristande hävd är angelägen då många betesmarker är i behov av restaurering. Äldre och/eller grova träd bör lämnas kvar och det är även viktigt med efterträdare till de äldre träden. Grov död ved som faller ner bör lämnas i nära anslutning trädet, även om den kan behöva flyttas för att underlätta betet.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetilstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt för många organismer genom att erbjuda skydd, skapa bättre mikroklimat och kantzoner där örter kan gå i blom utan att betas ner. Bärande buskar och träd är en viktig födokälla för många fågelarter. I naturtypen får ingen gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter förekomma.

Den karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter inte minskar påtagligt i området. Typiska arter är indikatorarter som reagerar relativt snabbt på naturtypiska hofaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av Silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 2,77 hektar. Årlig hävd ska påverka området, företrädesvis genom bete. Ingen skadlig ansamling av förna såsom gammalt gräs och örter ska finnas i området. Igenväxningsvegetation ska inte förekomma mer än i begränsad

utsträckning. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Krontäckning av träd och buskar ska förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning). Antalet grova, ihåliga eller på annat sätt värdefulla träd ska bibehållas eller öka. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt.

Artsammansättningen ska vara karakteristisk för naturtypen och arter främmande för naturtypen ska inte förekomma. Det ska finnas typiska arter inom följande grupper: fjärilar (tämligen allmän) och kärlväxter (allmän-riklig).

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete och kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden som t ex skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel påverkar floran negativt.
- Indirekta faktorer som gödslings- och försurande effekter från luftburna föreningar kan på sikt komma att påverka ängarnas flora negativt.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har naturtypen minskat kraftigt under 1900-talet. Skälen till detta är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, kvävenedfall, för små och fragmenterade arealer, bristande landskapsmosaik orsakat av jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som är knutna till naturtypen. Nämnda problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver.

Under 2006 genomfördes en inventering av dagflygande ängsfjärilar i länet. Området var vid besökstillfället mycket välskött och hade en art- och individrik fjärilsfauna. Av dessa var 10 typiska fjärilsarter för naturtypen och sju av dessa påträffades vid minst två inventeringstillfällen. Under 2012 upprepades inventeringen och antal typiska fjärilsarter uppgick även då till 10.

Vid gräsmarksuppföljningen 2012 bedömdes naturtypens status som icke-fullgod. Utmed östra och norra kanten är trädtäckningen högre och floran trivialare. Detta gäller även den nordöstra delen där röjning skett på senare tid. Den västra och nordvästra delen är däremot mer artrika. Dels för att det är öppnare men även för att det påverkas av rörligt, näringsrikt grundvatten. I området fanns typiska arter som darrgräs, pillerstarr, ormrot, prästkrage och ängsskallra. I området fanns också spridda förekomster av framförallt ohävdsarten älggräs och i mindre omfattning knapptåg.

Vid basinventeringen och efterföljande gjorda inventeringar bedömdes området inte ha en fullgod natura-naturtyp eftersom vissa delar var sämre hävdade och mindre artrika.

Trots förekomst av typiska arter och bitvis artrik flora bedöms bevarandetillståndet

sammantalet idag (2017) som icke gynnsamt på grund av att vissa delar av området var sämre hävdade, hade högre trädtäckning och saknade artrik flora.

6520 - Höglänta slätterängar

Areal: 1,54 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 1,31 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgörs av artrika, torra - fuktiga, hävdpräglade ängar i fjällnära och andra höglänta områden (ovanför högsta kustlinjen i Svealand och Norrland). Ibland finns ett inslag av fjällväxter i vegetationen. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slätterängsskötsel och har ofta även använts som betesmark under senare tid, men ängarna kan vara i ett igenväxningsskede. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är upp till 30 %. Hävdgynnade arter ska förekomma. Höglänta slätterängar är numera mycket ovanliga och förekommer bara på små arealer i boreal och alpin region eftersom en stor del jordbruket i dessa trakter har rationaliserats eller lagts ner. Slättermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst hävdgynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet vildbin och fjärilar.

Inom Natura 2000-området Kalvhöjden utgör naturtypen ca 30 % av områdets totala areal. Naturtypen finns i områdets västra och centrala delar. Slätterängarna har hävdats kontinuerligt sedan trakten befolkades i början av 1600-talet. Fältskiktet är artrikt och hyser flera kalkgynnade samt hävdgynnade arter. Arter som påträffats på slätterängarna är t ex brudsporre, slätterblomma, Jungfru Marie nycklar, låsbräken och fältgentiana. Trädskiktet varierar i slutenhet och består av björk, lind, hassel och sälg. I området finns hamlade sälgar och lindar.

Förutsättningar för gynnsamt bevarandetillstånd är årlig skötsel av slätterängarna genom slätter/bete, höbärgning, röjning av igenväxningsvegetation, lövtäkt, hamling, fagning samt eventuellt efterbete. Objektets hävdhistoria bör vara vägledande för skötseln.

Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är en öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30% täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt eftersom det erbjuder skydd och ett bättre mikroklimat. Många insektsarter och fåglar är också beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd och födosök. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker eller trädrika marker. I naturtypen får heller ingen gödsling (förutom gödsel från djur på bete), stödutfodring, kalkning, dikning eller insädd av främmande arter förekomma.

Den karakteristiska vegetationen och angivna strukturer är en förutsättning för att naturtypens typiska arter ska bibehållas. Typiska arter är indikatorarter som reagerar relativt snabbt på naturtypiska hotfaktorer. Arterna används i uppföljningssammanhang som en indikator på att naturtypen mår bra.

Bevarandemål

Arealen av Höglänta slätterängar (6520) ska vara minst 1,31 hektar. Årlig hävd ska påverka gräsmarken, företrädningsvis genom slätter och efterbete. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas kvar i området. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur, ska förekomma. Betesdjuren ska inte ges medel mot parasiter som finns kvar i dyngan och kan påverka dynglevande organismer negativt. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Regelbunden hamling och nya hamlingsträd utses efter hand. Träd- och buskskikt ska tillsammans förekomma i måttlig mängd (max 30% krontäckning). Igenväxningsvegetation ska endast förekomma i begränsad utsträckning. Arter främmande för naturtypen ska inte förekomma. Förekomsten av typiska kärlväxter ska vara allmän - riklig.

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Minskad eller utebliven slåtter/bete och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Slätter vid fel tidpunkt. Om den t ex sker för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hunnit sätta frön leder det på sikt till en utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Sker slättern för sent kan kvarliggande organiskt material ge gödslingsseffekt.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden som t ex skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel påverkar floran negativt.
- Indirekta faktorer som gödslings- och försurande effekter från luftburna föreningar kan på sikt komma att påverka ängarnas flora negativt

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har arealen höglänta slåtterängar kraftigt minskat under 1900-talet. Anledningen är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, för liten och fragmenterad areal. Mycket få jordbruk finns kvar i de områden där höglänta slåtterängar förekommer och nedläggningen av jordbruk kommer troligtvis att fortsätta. På grund av habitatförlust samt i många fall bristande skötsel av den kvarvarande ängsarealen är många arter som är knutna till ängar starkt hotade och trängda. Prognosen framöver är ytterligare försämring.

Vid basinventeringen och efterföljande gjorda inventeringar på Kalvhöjden har naturtypen, med undantag av det mindre området i sydväst som var under restaurering, bedömts ha fullgod natura-naturtyp.

Vid gräsmarksuppföljningen 2012 bedömdes naturtypen också ha fullgod status. Slåtterängen var artrik, dels beroende på områdets näringsrika förhållanden men även för att området är välhävdad och har varit så under en mycket lång tid. I området fanns typiska arter som brudsporre, ormrot, blodrot, vårbrodd, jungfru marie nycklar och ängsskallra. Här fanns också rikligt med fältgentiana. Jämförelser med tidigare inventeringar under 2000-talet visar också en ökning av antalet fältgentianaplantor. I området fanns också spridda förekomster av framförallt ohävdsarten älggräs och i mindre omfattning hundloka. Runt parkeringen och längs med vägen fanns lupiner.

Uppföljning av gjorda skötselåtgärder under 2016 visar att området var fortsatt välhävdad och igenväxningsvegetation förekom sparsamt. Träd- och buskkiktet i området förekom i måttlig mängd. Älggräset hade minskat i omfattning eftersom hävden förbättrats på senare tid. Lupinerna bekämpas årligen. Restaureringen av det mindre området i sydväst var klar och området sköts idag som övrig slåttermark men floran var dock mindre artrik jämfört med övriga delar.

Trots att floran är mindre artrik i den sydvästra delen bedöms bevarandetillståndet för de Höglänta slåtterängarna sammantaget idag (2017) som gynnsamt.

7230 - Rikkärr

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 0,1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen definieras som minerotrofa myrar och rika källmiljöer oavsett lutning och förekomster av morfologiska strukturer, där ständig tillförsel av främst kalciumrikt vatten från omgivningen sker. Detta medför att pH-värdet vanligen är 6 eller högre. Utbredningsområdet för naturtypen överensstämmer med områden där berggrunden och/eller jordtacket är kalciumrikt. Rikkärren är generellt oligotrofa till mesotrofa och näringsbegränsade då kalcium minskar fosfatets biotillgänglighet. Torvdjupet är ofta grundare än i fattigare myrar och kan understiga 30 cm. Bottenskiktet byggs främst upp av brunmossor, men förekomst av vitmossor är också vanligt. Morfologiska strukturer i torven utgörs i de fall de förekommer av tuvbildning, mindre sträng- och flarkbildningar och källkupoler.

Rikkärren kan vara helt öppna eller helt trädklädda. Vissa är naturligt öppna medan andra är beroende av hävd såsom slåtter och bete. Vegetationen domineras av olika halvgräs och örter och floran är oftast rik och speciell med innehåll av kalkgynnade grupper såsom orkidéer.

Kärrets hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt generellt påverkad av antropogena ingrepp, dock kan mindre, reversibla, ingrepp som orsakat lokal störning finnas i begränsade delar av kärret. Rikkärr är ofta störningsgynnade eller beroende av hävd vilket kan ha bedrivits under lång tid och påverkat vegetationens sammansättning.

Inom Natura 2000 - området Kalvhöjden finns naturtypen i områdets mellersta del och utgör ca 2 % av områdets totala areal.

Förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är kontinuerlig tillgång på baskatjonrikt tillrinnande vatten (vanligtvis kalcium), intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv endast oxideras av naturliga förändringar. Andra förutsättningar för ett gynnsamt bevarandetillstånd är hävd i form av återkommande slyröjningar, slåtter eller extensivt bete. På rikkärr med lång kontinuitet i trädskiktet bör skogsbruk undvikas eller bedrivs med stor naturvårdshänsyn.

Den för naturtypen karakteristiska vegetationen och strukturerna är en förutsättning för många av de typiska arterna som där har sin livsmiljö. Om de typiska arterna inte minskar påtagligt indikerar de att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner och därmed ett gynnsamt bevarandetillstånd för naturtypen.

Bevarandemål

Arealen av Rikkärr (7230) ska vara minst 0,10 hektar. Kärrets hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Det ska finnas ett ständigt tillflöde av framspringande grundvatten (källpåverkan) under hela året. Typiska strukturer i form av fastmatta ska förekomma. Rikkärret ska vara öppet med krontäckning mindre än 30 %. Negativa indikatorarter och/eller vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma eller endast förekomma i mycket begränsad utsträckning. Det ska vara välhävdad av antingen bete eller slåtter och ingen skadlig ansamling av förna ska förekomma. Rikkärret ska vara naturligt näringsfattig och vara tydligt påverkat av baskatjonrikt vatten. Vegetationen ska vara karakteristisk för naturtypen med en artrik flora som domineras av vit- och brunmossor. Det ska finnas typiska arter i allmän - riklig omfattning

inom grupperna kärlväxter och mossor.

Negativ påverkan

Naturtypen hotas generellt av:

- Skogsbruk; avverkning, körning och andra åtgärder påverkar hydrologi, lokalklimat och markstruktur. Den blöta miljön är känslig för sönderkörning. Avverkning av närliggande fastmarksskog kan också orsaka läckage av näringsämnen till kärret.
- Våtdeposition av kväveföreningar kan påverka vegetationens sammansättning och öka igenväxningstakten.
- Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar etc kan direkt eller indirekt förstöra eller orsaka skada på naturtypen.
- Anläggning av skogsbilvägar över eller i närheten av naturtypen kan förutom påverkan på den fysiska miljön påverka hydrologin och/eller hydrokemin.
- Spridning av kalk, aska eller gödande ämnen kan ge vegetationsförändringar i kärret. Även spridning i intilliggande områden av sådana ämnen kan genom luftburen deposition eller tillrinning medföra negativa konsekvenser för naturtypen.
- Dikning och andra typer av markavvattnande åtgärder samt dämning påverkar hydrologin och hydrokemin med effekter såsom uttorkning och där-med ökad torvoxidation samt konsekvenser på igenväxningshastighet, erosion, vegetationsammansättning och torvbildning.
- Minskad hävd eller upphörd hävd försämrar förhållandena för arter som gynnas av denna typ av störning och kärren riskerar att växa igen. Ett alltför intensivt bete med tillhörande tramp kan dock skada kärrets vegetation.

Bevarandetillstånd

På biogeografisk nivå har naturtypen en ogynnsam bevarandestatus. Anledningen till detta är att många rikkärr har fått en förändrad vegetation på grund av upphörd hävd, övergödning eller av effekter från dränering. Ett åtgärdsprogram för rikkärr är fastställt och på sikt förväntas försämringen upphöra.

Vid en inventering av rikkärr i länet under 2012 bedömdes kärret tillhöra den högsta naturvärdesklassen, klass 1, eftersom förekomst och täckningsgrad av indikatorarter är hög och att området hävdats kontinuerligt under lång tid. Förekomsten av typiska arter indikerade också ett gynnsamt bevarandetillstånd. Exempel på typiska kärlväxter som inventerades är knagglestarr, gräsull, slätterblomma, tätört och dvärglumner. Bland mossorna har de för naturtypen typiska arterna myruddmossa, nordlig tuffmossa, källmossa, bandpraktmossa och späd skorpionmossa noterats. Delar av området var vid inventeringstillfället dock påtagligt påverkat av djurens tramp.

Vid basininventeringen och efterföljande gjorda inventeringar har området bedömts ha fullgod natura-naturtyp. Uppföljning av gjorda skötselåtgärder under 2016 visade att området var fortsatt välhävdad och att igenväxningsvegetation endast förekom i begränsad utsträckning. Trampskadorna från djuren hade kraftigt minskat.

Sammantaget bedöms idag (2017) området ha ett gynnsamt bevarandetillstånd.

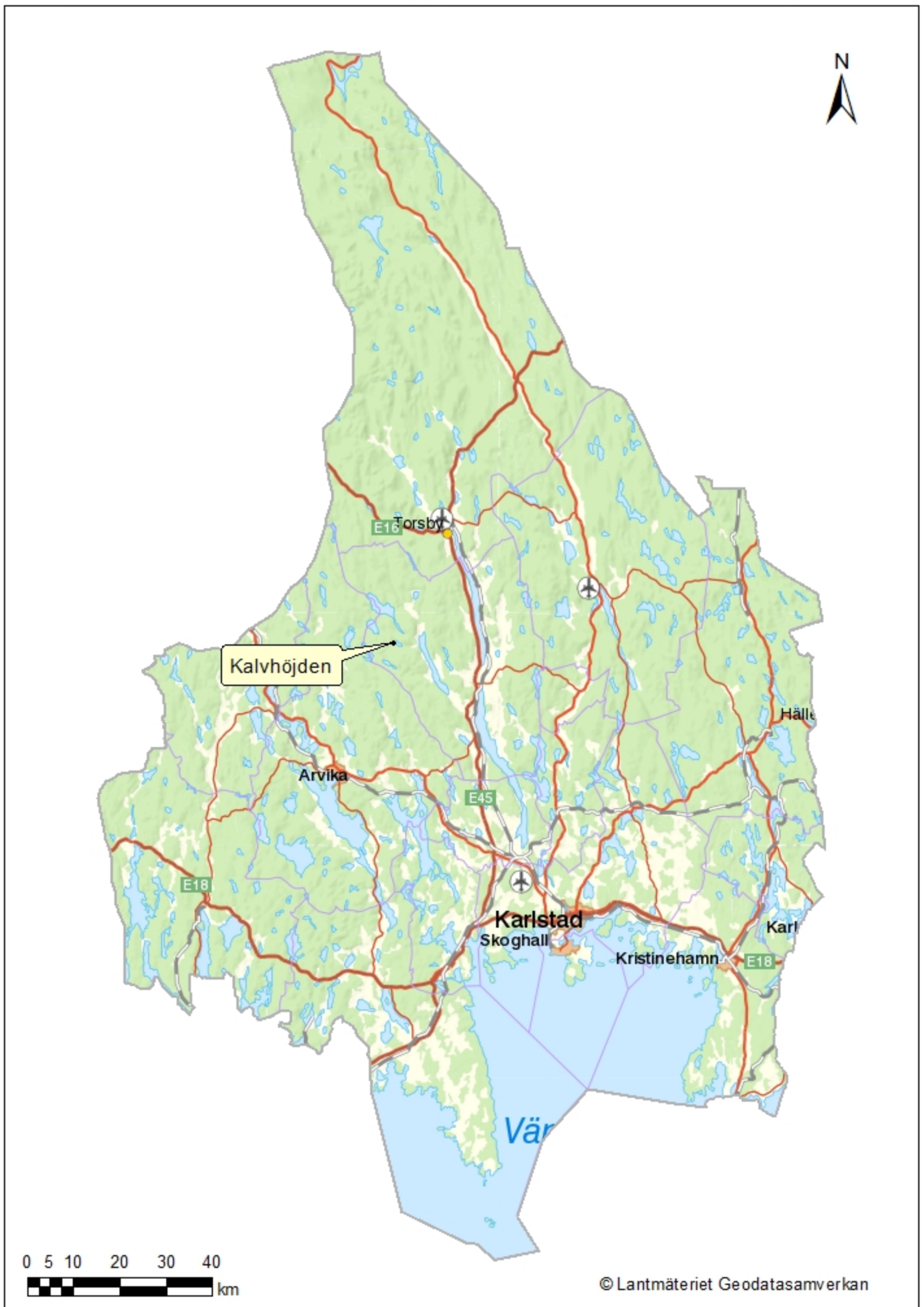
Dokumentation

- Artdatabanken SLU. 2014. Arter & naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013.
- Länsstyrelsen Värmlands län. Bildande av naturreservatet Kalvhöjden. Beslut 1972-03-20.
- Länsstyrelsen Värmland, Planeringsavdelning. Bestämmelser och skötselplan för naturreservatet Kalvhöjden. Beslut 1988-05-27.
- Länsstyrelsen i Värmlands län, Naturvårdsenheten. Ängar och hagar i Värmlands län. Rapport nr 1994:20.
- Länsstyrelsen i Värmlands län. 1997. Våtmarksinventering i Värmlands län. Opublicerad.
- Länsstyrelsen Värmland. Basinventering 2005-2009 inklusive kompletterande inventeringar, bedömningar och kvalitetssäkring av Natura 2000-områden. Opublicerat.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. Dagflygande ängsfjärilar i Värmlands län. Opublicerad.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. Bevarandeplan för Natura 2000-området Kalvhöjden. Fastställd 2006-03-15.
- Länsstyrelsen Värmland. 2011. Protokoll från inventering av svampar inom Kalvhöjdens ängsmark 2011-09-10 och 2011-09-17. Opublicerat.
- Länsstyrelsen Värmland. 2012. Uppföljning av hävdade gräsmarker i skyddade områden – inventering av kärlväxter. Länsstyrelsens rapport 2014:16.
- Länsstyrelsen Värmland. 2012. Inventering av fältgentiana i skyddade områden i Värmlands län 2012.
- Länsstyrelsen Värmland. 2012. Inventering av fjärilar och vildbin i skyddade områden i Värmlands län 2012. Opublicerad.
- Länsstyrelsen Värmland. 2013. Rikkärr i Värmland - Kunskapssammanställning med inventeringsresultat från 2008-2013. Rapport 2013:29.
- Länsstyrelsen Värmland. 2016. Uppföljning av gjorda skötselåtgärder.
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledningar för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, NV-04493-11. Naturtyper: 6270 Silikatgräsmarker, 6520 Höglänta slätterängar och 7230 Rikkärr. (<http://www.naturvardsverket.se>)

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
3. Naturtypskarta

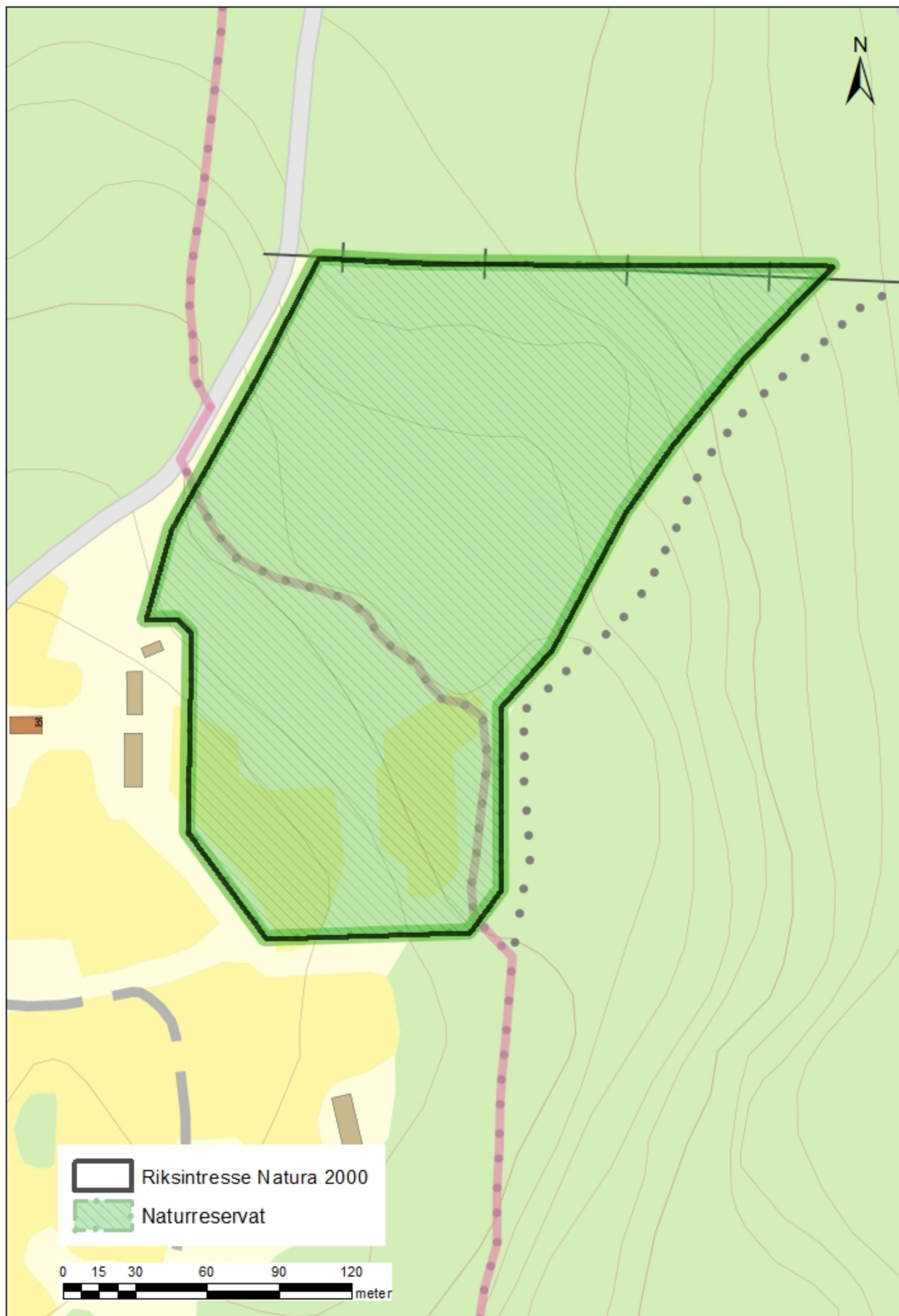
Bilaga 1. Översiktskarta med markering för Natura 2000-området Kalvhöjden

0 5 10 20 30 40
km

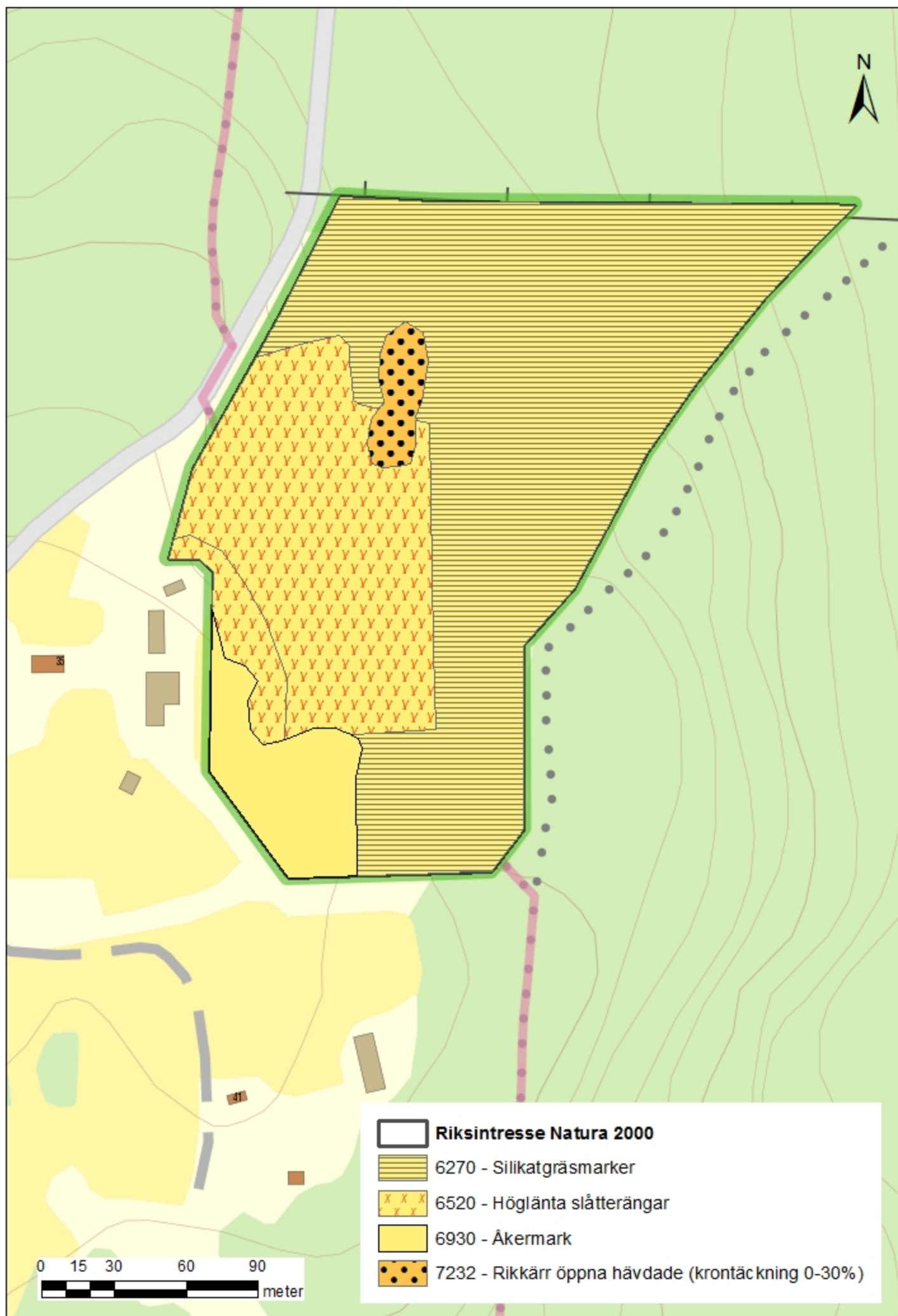
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 2. Karta med Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 3. Naturtypskarta för Natura 2000 - området Kalvhöjden

- **Riksintresse Natura 2000**
- 6270 - Silikatgräsmarker
- 6520 - Höglänta slåtterängar
- 6930 - Åkermark
- 7232 - Rikkärr öppna hävdade (krontäckning 0-30%)

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland